

Številka: 00104-17/2019/5
Datum: 14. 2. 2019

Odgovor na poslansko vprašanje Jožeta Tanko v zvezi s kmečkimi zavarovanci

Na Vlado Republike Slovenije (v nadaljevanju: Vlada RS) je poslanec Jože Tanko naslovil pisno poslansko vprašanje v zvezi s kmečkimi zavarovanci, v katerem uvodoma pojasnjuje, da je bil 11. oktobra 2018 v zakonodajni postopek vložen Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem zavarovanju, ki je predvideval ureditev položaja tistih kmetov, ki so po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list št. 27/1983) plačevali zavarovanje glede na obseg pravic in glede na status združevanja. Tako je obstajala določena skupina kmetov, ki niso bili združeni kmetje, vendar so plačevali enako visoke prispevke kot združeni kmetje in združeni delavci, priznalo pa se jim je zavarovanje za ožji obseg pravic.

V zvezi s tem poslanec sprašuje Vlado RS:

1. Kolikšno je bilo število takšnih oseb, ki so iz naslova kmetijske dejavnosti vplačevale vsaj enako visoko premijo kot združeni kmetje (kateri so bili že zavarovani za širši obseg pravic pri tej premiji), priznalo pa se jim je zavarovanje le za ožji obseg pravic?
2. Koliko izmed teh oseb je danes še živih?
3. Kolikor sredstev je bilo vplačanih s strani teh oseb (indeksirano na datum prenehanja uporabe ZPIZ-a, Uradni list št. 27/1983)?
4. Ali nameravajo Vlada RS, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje oziroma Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije vrniti preplačilo za zavarovanje za manjši obseg pravic glede na to, da so morali preplačevati predmetno zavarovanje? Ali se namerava kako drugače zagotoviti odpravo neenake obravnave (isto vplačilo za manjši obseg pravic) teh zavarovancev?

Vlada RS podaja naslednji odgovor.

Uvodoma Vlada RS pojasnjuje, da je poslanska skupina SDS v oktobru 2018 v zakonodajni postopek vložila Predlog zakona o dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki naj bi uredil prav navedeno problematiko, vendar Vlada RS navedenega predloga za izenačitev obsega pravic iz zavarovanja kmetov in ostalih zavarovancev po ZPIZ iz leta 1983 ni podprla. Vlada RS namreč meni, da v navedenem primeru ni šlo za neenako obravnavo, kot navaja poslanec, saj je zakonodajalec imel utemeljene razloge za različno ureditev, ki so izhajali iz različnega obsega obveznosti, ki so jih imeli združeni kmetje in drugi kmetje.

Za podatke, o katerih sprašuje poslanec v prvih treh vprašanjih, smo zaprosili Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju: Zavod), ki je izvajalec pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Republiki Sloveniji.

1. V odgovoru na prvo vprašanje, v katerem poslanca zanima, koliko je bilo oseb, ki so iz naslova kmetijske dejavnosti vplačevale vsaj enako visoko premijo kot združeni kmetje (ki so bili zavarovani za širši obseg pravic pri enaki premiji), pri čemer se jim je priznalo zavarovanje za ožji obseg pravic, Vlada RS pojasnjuje, da je bilo po podatkih Zavoda v letih od 1983 do 1991 zavarovanih 11.641 oseb kot nosilci kmetijske dejavnosti, ki niso bili združeni v zadrugi, in 9.199 oseb kot člani kmetijskega gospodarstva na kmetijah,

ki niso bile združene v zadrage, skupno torej 20.840 tako zavarovanih oseb (t.i. »drugih kmetov«). Na podlagi razpoložljivih podatkov ni mogoče ugotoviti, koliko od teh oseb je vplačevalo prispevke, višje od mejne osnove za širši obseg pravic.

- Na vprašanje, koliko zgoraj navedenih oseb je še živih, Vlada RS pojasnjuje, da je po podatkih Zavoda živih še 4.215 oseb, ki so bile zavarovane kot t.i. »drugi kmetje«. Od teh oseb jih pri Zavodu 3.343 še ni uveljavilo nobene pravice, 318 oseb je uveljavilo pravice do nadomestil iz invalidskega zavarovanja (te pravice se priznajo le osebam s pretežnim zavarovanjem za širši obseg), 473 oseb je uživalcev vdovske ali družinske pokojnine, 48 oseb je uživalcev delne pokojnine ali sorazmernega dela pokojnine, le 33 oseb je uživalcev starostne pokojnine, priznane za ožji obseg pravic. Kot je bilo pojasnjeno že v odgovoru na prvo vprašanje, med temi osebami ni mogoče izločiti tistih, ki so plačevali prispevke od osnov za širši obseg pravic in so imeli priznane pravice za ožji obseg.

Iz analize zavarovancev, ki so bili do 31.3.1992 vključeni z zavarovalno podlago 024 - Drugi kmet zavezanec za prispevek ali 025 - Drugi kmet – član kmečkega gospodarstva in imajo status aktivnega zavarovanca oziroma še niso uveljavili nobene pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, izhaja, da 3.343 zavarovancev, ki so bili zavarovani kot t.i. »drugi kmetje, pri Zavodu še ni uveljavilo nobene pravice. Rezultati so razvidni iz spodnje tabele:

Zap. št.	Kategorija trajanja zavarovanja	Število	Delež (v %)
1.	Manj kot eno leto zavarovanja po podlagi 024 ali 025	1.237	37,0
2.	1 leto in manj kot dve leti zavarovanja po podlagi 024 ali 025	791	23,7
3.	2 leti in manj kot 3 leta zavarovanja po podlagi 024 ali 025	375	11,2
4.	3 leta in manj kot 4 leta zavarovanja po podlagi 024 ali 025	276	8,3
5.	8 let in manj kot 9 let zavarovanja po podlagi 024 ali 025	203	6,1
6.	4 in manj kot 5 let leta zavarovanja po podlagi 024 ali 025	174	5,2
7.	5 let in manj kot 6 let zavarovanja po podlagi 024 ali 025	115	3,4
8.	6 let in manj kot 7 let zavarovanja po podlagi 024 ali 025	98	2,9
9.	7 in manj kot 8 let zavarovanja po podlagi 024 ali 025	68	2,0
10.	13 let in manj kot 14 let zavarovanja po podlagi 024 ali 025	3	0,1
11.	16 in manj kot 17 let let zavarovanja po podlagi 024 ali 025	1	0,03
12.	9 let in manj kot 10 let zavarovanja po podlagi 024 ali 025	1	0,03
13.	11 let in manj kot 12 let zavarovanja po podlagi 024 ali 025	1	0,03
SKUPAJ		3.343	100,0

Iz preglednice izhaja, da je večina zavarovancev takih, ki imajo do 7 let skupne dobe iz tega naslova (91,7 % oziroma 3.066). Tudi če imajo ti zavarovanci samo 15 let skupne dobe bodo še vedno pretežno zavarovani za širši obseg pravic in torej na odmero pokojnine navedena obdobja zavarovanja ne bodo vplivala. Problematici bi lahko bili samo primeri označeni z modro barvo (277 primerov oziroma 8,3 %), ki imajo 7 ali več let skupne dobe po podlagi 024 in 025, pa še ti samo v primeru, da imajo skupne dobe tako malo, da bi ta doba zajela pretežnost zavarovanja za ožji obseg. Za te primer bi bilo potrebno izračunati skupno trajanje dobe in ugotavljati pretežnost zavarovanja, za kar pa bi Zavod potreboval nekaj več časa.

Glede na navedeno je tako mogoče sklepati, da je večina zavarovancev, ki še niso uveljavili pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja in so bili v preteklosti zavarovani z zavarovalno podlago 024 - Drugi kmet zavezanec za prispevek ali 025 - Drugi kmet – član kmečkega gospodarstva, takih, da to zavarovanje ne bo vplivalo na višino pokojnine, saj bodo pretežni del zavarovanja zavarovani za širši obseg pravic.

- V zvezi z vprašanjem o višini sredstev, ki so bila vplačana s strani oseb, ki so bile zavarovane kot t.i. »drugi« kmetje, Vlada RS pojasnjuje, da so se pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja priznavale na podlagi osnov, od katerih so bili plačani prispevki in pri izvajanju tega zavarovanja sami zneski prispevkov niso vplivali na pravice, zato se pri Zavodu zneski vplačanih prispevkov za zavarovance niso

evidentirali. Od leta 1981 je prispevke za samozaposlene osebe in za kmete pobiral takratni davčni organ, ki je tudi vodil ustrezne evidence, Zavodu pa za potrebe izvajanja pokojninskega in invalidskega zavarovanja posredoval le podatek o višini osnove, od katere so bili prispevki plačani. Podatkov o višini sredstev, ki bi bila vplačana s strani določenega dela oseb, zavarovanih na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti, ni mogoče pridobiti iz evidenc Zavoda.

4. V odgovor na vprašanje, ali nameravata Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije ter Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije vrniti preplačilo za zavarovanje za manjši obseg pravic in ali se namerava na kak drugačen način zagotoviti odpravo neenake obravnave, Vlada RS pojasnjuje, da so bili po ZPIZ iz leta 1983 kmetje razvrščeni v dve kategoriji, in sicer združene kmete in t.i. »druge« kmete, na podlagi česar sta se oblikovali tudi dve različni možnosti pokojninskega zavarovanja kmetov.

Pomembno je izpostaviti, da se je zavarovanec sam odločil za združevanje v kmetijsko organizacijo in posledično tudi o načinu oz. obsegu zavarovanja. Obveznosti združenih kmetov niso bile primerljive z drugimi kmeti, zato je zakonodajalec upravičeno, z različnim obsegom pravic, to kategorijo zavarovancev ločil od drugih zavarovancev, ki so sicer opravljali enako dejavnost, vendar teh obveznosti niso bili pripravljeni prevzeti. Takratni Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je združenega kmeta spodbudil z večjim obsegom pravic, saj so združeni kmetje z ostalimi člani združevali osebno delo, kmetijska zemljišča, delovna sredstva in opremo, po drugi strani pa ostalim kmetom tega ni bilo potrebno storiti. Prav zaradi omejitev, ki jih je tako združevanje za kmeta prineslo, je v okviru drugačnega sistema zakonodajalec takemu kmetu dal določene ugodnosti.

Ureditev je torej sledila ureditvi združništva ter omejitvam, ki jih je v primeru združevanja ta ureditev postavljala združenim kmetom in ni bila nikoli sporna, niti z vidika Zavoda niti z vidika sodne prakse. Tudi neustavnost predmetne ureditve ni bila nikoli ugotovljena.

Dve različni kategoriji kmetov torej dejansko nista bili enaki, zaradi česar Vlada RS meni, da ni potrebno spreminjati ureditve, saj se je le-ta iztekla že s prvim Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 12/92), ki je bil sprejet v samostojni državi, in sicer kot posledica spremenjene ureditve sistema združništva, ki ni bilo več obvezno.

V zvezi s pobudo za vračilo domnevnega preplačila prispevkov Vlada pojasnjuje, da so bila vsa sredstva s strani obvezno zavarovanih kmetov vplačana v skladu s takrat veljavno zakonodajo, na tej podlagi pa so bile zavarovancem tudi priznane pravice, zato se vplačani prispevki ne štejejo za neupravičeno ali preveč plačane ter do preplačila ni prišlo, zaradi česar tudi ni pogojev za vračilo.

Na koncu Vlada še pojasnjuje, da so kmetje v skupnem sistemu obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja vedno veljali za posebej ranljivo skupino zavarovancev, ki naj bi jim bilo potrebno (za razliko od obveznosti delavcev) omogočiti tudi nižje obveznosti. Veljalo je pravilo, da mora sistem zavarovanja upoštevati omejene ekonomske zmožnosti kmetov in da jim ne sme naložiti obveznosti, ki jih ne bi zmogli. Zato v vsem obdobju, ko so vključeni v enotni sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja, kmetje plačujejo le prispevek zavarovanca. Prispevek delodajalca se zanje plačuje iz proračuna. V primerih, ko so imeli kmetje pravice enake kot delavci, pri tem pa so imeli možnost plačevati bistveno nižje prispevke (npr. zavarovanje za širši obseg pravic na podlagi zavarovalne osnove v višini 30% povprečne plače), se razlika med vplačanimi prispevki in priznanimi pravicami za širši obseg pokriva v breme solidarnosti vseh zavarovancev. S tem je v sistemu obveznega zavarovanja tudi z redistribucijo sredstev v okviru široke solidarnosti (med zavarovanci in posredno s prilivi sredstev iz proračuna tudi med vsemi davčnimi zavezanci) zagotovljeno kritje sredstev, potrebnih za izplačilo pravic. Kadar so bile zaradi razbremenjevanja zavarovancev njihove obveznosti tako znižane, da niso bile primerljive z obveznostmi delavcev in drugih zavarovancev, je bilo treba sistemsko določiti tudi raven pravic v skladu z vplačanimi prispevki, kar predstavlja ureditev zavarovanja za ožji obseg pravic.